

בענינא דיומא

דעסק התורה זה לא עוד מצוה מתרי"ג מצות, אלא זה עצם החיים שלנו, בלי תורה אין כלל ערך לחיי יהודי.

אנחנו ממשיכים שלשלת הדורות: משאות השקפה מהגאון הגדול רבי בצלאל מנחסי שליט"א ר"י ברכת אפרים

בשיחת השקפה בקעמפ ע"י ישיבת

סיפרו לי שהרב מפוניבז' צ"ל פתח את ישיבת פוניבז', הוא אמנם לא היה בשואה, באותו זמן שהתחילה המלחמה מחוץ בליטא, הוא היה במדינה אחרת, אבל המשפחה שלו נרצחה בשואה, שבראשית הוא היה רב של העיירה פוניבז', ושם הייתה לו ישיבה, ישיבת פוניבז'.

ובזמנם כל ישיבה, הרב של אותו עיירה היה מלקט סביבו בחורים, ובבית הכנסת שלו היו לומדים, וישנים אצל הבעלי בתים. אחרי השואה, הרב מפוניבז' החליט שצריך להמשיך את הישיבות של ליטא. ופתח את ישיבת פוניבז', אחרי זה הוא פתח גם את ישיבת גרודנא, ואחרים פתחו עוד ישיבות, סלבדקא, מיר, ישיבות שהן קרויות על שם ערים בליטא ששם היה ישיבה.

ומ. ברלין מראשי המזרחי התווכח עם הרב מפוניבז', וטען, מה אתה קורא לזה פוניבז'? פוניבז' זה עיר בליטא, מה זה נוגע לפוניבז' בארץ ישראל? תקרא לזה ישיבת בני ברק, מה אתה לוקח את השם של העיר שהיא לא שייכת לארץ ישראל. אך האם זו שאלה, לא? שימו לב, זאת אומרת אותן ישיבות שהן כביכול ההמשך של הישיבות בחוץ לארץ, בליטא, קוראים להן, פה מה זה אומר פוניבז'? פוניבז' זה לא מילה, זה שם של העיירה, מה הוא רצה להגיד בזה. אותו אחד שהתווכח בתור אדם ציוני, הוא הבין שבארץ ישראל זה משהו, זה מותג חדש, שצריך להתבטא גם בחלקים שכביכול מקורם בגלל הגלות.

והרב מפוניבז' וכל שאר ראשי הישיבות שבאו מחוץ לארץ ראו הפוך: **פוניבז' זה לא הבתים של עיירת פוניבז'.** המושג פוניבז' זה לא הבתים של העיירה פוניבז', או שטח האדמה של עיירת פוניבז', או העיירה עצמה שזה בחוץ לארץ. ישיבת פוניבז' זה ישיבה, נגיד דוגמה, נעשה סמל של ירושלים. מה הייתם שמים על הבול של ירושלים? תמיד היו שמים כותל. בדור האחרון, ראיתי ששמים גשר המיתרים או איזה קבוצת מגדלים... ירושלים של היום זה מגדלים... זה לא איזה צריפים כאלה של פעם, זה מגדלים, כי העין של האדם, כביכול המודרני, הוא רואה כביכול את מה שחדש, אך העין של רוח התורה רואה את המקור ואת השלשלת, את ההמשכיות של פעם. אז הבול היה תמיד כותל, כותל מסמל את הפעם, כי אנחנו המשך של פעם.

והעין של המודרניים, נקרא לזה ככה, של צורת החיים המודרנית, המתקדמת כלשונם, זה לראות מה התקדמנו: הנה, יש לנו גשר שכביכול על האוויר, זה "קידמה"... יש לנו מגדלים של עשרות קומות... יש פה שורש דק, תשמעו טוב. אבל פוניבז' לא היו שם מגדלים, אלא היו שם צריפים, לא איזה משהו מיוחד. **פוניבז' זה החלק הרוחני של פוניבז', שמשם אנחנו יונקים את התורה. ככה זה ישיבת מיר, ככה זה ישיבת סלבדקא, ככה זה ישיבת גרודנא.**

ואני זוכר, זה אני יכול כבר להגיד, לא שמעתי מהדור שלפני. אני שמעתי באזני מהרב מפוניבז' צ"ל. כל פעם שהי' נוסע לחוץ לארץ וחוזר, הוא היה בא לישיבה, בחורים היו באים להגיד לו שלום. הוא היה מנשק את הבחורים. לא נדחפתי לקבל נשיקה, חסר לי את זה עד היום, אבל היינו מסביבו, היה מספר מה עבר עליו בחוץ לארץ, הוא מאד אהב את הבחורים, ופעם אחת הוא סיפר, שיש לו גבעה בטבריה. זה היה אחרי שבנה את גרודנא, בהתחלה גרודנא התחילה בבני ברק, באזור של הישיבה שם, בבתיים ליד וגשל בשנת תשכ"ב בערך, אבל זה היה שנתיים וזה לא הצליח, המסגרת התרופפה.

פוניבז' זה משהו חזק, משהו שיש בפנים גדולי עולם ואווירה חזקה, והבסיס של היסוד של המקום, הוא קשור עם היסוד של עם ישראל, עם

השלשלת הדורות, זה מחזיק את עצמו. אבל שם גרודנא לא הצליחה. והוא הפסיק את זה, אחרי זה הוא פתח את זה מחדש אחרי שנתיים באשדוד, ואז זה נפתח בצורה של מסגרת.

עכ"פ אז הוא אמר שיש לו תוכנית לפתוח עוד ישיבות שהיו בליטא. יש לו גבעה בטבריה והוא מתכנן על הגבעה הזאת לפתוח ישיבה. הוא אמר את השם, אני לא זוכר את השם, אבל עדיין הוא לא יכול לקבל רישיון, וזה שטח חקלאי וצריך שינוי ייעוד של השטח כדי שיוכל לבנות על זה מוסד חינוכי.

אז הוא אומר, נפגשתי עם שר החקלאות דאז, השרים של אז, בשנים של תחילת שנות המדינה, היו בליטא בחורי ישיבות, לא כולם, רובם, שפרקו עול. הם באו לפה, עוד היו, אצ"ל, לח"י, כל מיני, היום נקרא כאילו ליכוד, ימין ושמאל. אבל במקור היה להם שורש של בני ישיבה. אז זה לא היה חידוש, כשהייתי בכלל היו זוג חברות בעלי בתים, בעלי בתים אפילו שלא אהבו בחורי ישיבות, היו יושבים במרפסת לומדים חברותא, זבחים קדשים, יהודים פשוטים מגולחים ובקושי כיפה. מתווכחים ממש כמו שני בחורי ישיבות למדנים, הם הבינו בלימוד, היה להם ספרים ביד.

אבל הם לא סבלו בחורי ישיבות, שהיינו לומדים וזה קצת היה מפריע להם היו מעירים, פתאום שומע אחד הולך לשני ואומר באידיש, מה כולם צריכים ללמוד? מה לא היה, אחד הולך להיות סנדלר ואחד פחח, מי שמבין לומד, מי שלא מבין לא לומד, השקפות לא נכונות!

זו הייתה המציאות. אז היו חברי כנסת וזה היה שר החקלאות. הוא אומר, נפגשתי אתו במקום, כך שמעתי באזני מהרב מפוניבז', נפגשתי אתו במקום בטבריה, אמרתי לו אני רוצה לפתוח פה ישיבה פלונית. הוא אומר, הוא נעצר, דא האבן מיר געלערנט, באידיש, שם אני למדתי, אותו אפיקורס. התרגש, שהרב פוניבז' רוצה לפתוח שם את הישיבה, ככה הרב מפוניבז' אומר. בסופו של דבר הרב מפוניבז' לא האריך ימים, כשנפטר הייתי בחור בשיעור ג' ישיבה גדולה.

אמרו לי שזה השטח של היום שבנו את נוף כנרת פוריה. מה זה אומר? שאדם שקושר את עצמו לשלשלת טבעת עם טבעת עד משה רבנו. תמיד היה ישיבה, אברהם אבינו זקן יושב בישיבה, יצחק, יעקב, אז הוא קשור למקור, למקור שהוא יונק משם.

אבל כשהאדם פתאום מוצא תורה חדשה, מדינה, ציונות, יש מצווה חדשה של יישוב ארץ ישראל. אני קורא לזה מצווה חדשה, כי המצווה המקורית של יישוב ארץ ישראל היא באמת מצווה גדולה שחז"ל התירו על זה אמירה לעכו"ם בשבת, נכון שבכל המצוות אסור לכתוב שטר בשבת על זה, ועל יישוב ארץ ישראל להציל את האדמה מגויים התירו שבות דרבנן.

אבל לא לוקחים את זה ועושים את זה כזה חמור, וכזה דין קדימה יותר מעשרת הדיברות. לא רק כמו עשרת הדיברות, יותר מעשרת הדיברות שמוסרים על זה את הנפש ומתגרים באומות ונהרגים בגלל זה. כשלוקחים דבר שלא לפי דרך המסורה, כי רואים מצווה חדשה כביכול, כאילו לא היה יישוב ארץ ישראל עד שהיינו פה, ומקדשים את זה יותר ממה שזה. אז כשאדם לוקח מצווה ומקדש אותה יותר, אז הרבה מצוות נהיים אצלו קדושות פחות.

זה גמרא מפורשת. במשנה ביומא כתוב סיפור, היו עושים גורלות מי מקבל את הדם, מי זורק, מי מעלה את האיברים על המזבח, מי עושה את זה ואת זה, מה שנקרא פייס.

אבל לדישון המזבח לא עשו גורלות, דישון המזבח זה מוקדם בבוקר, אמרו, מי בא בבוקר מוקדם, אין הרבה כהנים, אפשר להסתדר ביניהם, מי שילך ראשון למזבח הוא יזכה לדשן את המזבח. מעשה היו שני כהנים

רצים, באו בבוקר, הם קמו לפני הנץ כדי לזכות בדישון המזבח, היו שניים רצים בכבש לתפוס ראשון, ודחף אחד את חברו ושבר את רגלו, זה המשינה. ומאז תיקנו שגם את זה יעשו פייס.

בגמרא אומרת תניא ברייתא, מעשה היו שניים רצים בכבש והוציא אחד סכין ודקר את חברו ומת. תארו לעצמכם בן אדם קם מוקדם לנץ בשביל לקיים מצווה, והוא יכול להיכשל ברציחה!! איך יכול להיות מובן, איפה הבן אדם הזה אוחז? אתה רץ לקיים מצווה, וכזה מכבד את המצווה, ואתה יכול להגיע גם לדחוף את חברו שזה משהו איום ונורא, סתם לדחוף אותו, **להתכתש בידיים זה לא מתאים לאחד שבא לשרת בבית המקדש**. אבל לתקוע סכין בלב?

והגמרא אומרת שבא אבא של הנהרג ואומר, עדיין הבן שלי מפרפר אז עדיין הוא לא מת, אם ככה הסכין עדיין לא נטמא. תגידו בן אדם מיושב כשרואה את הבן שלו מפרפר, האם הוא חושב עכשיו על טהרת הסכין? נטמא מטבילים ומטהרים אותו, אפילו לא, מה זו הבעיה עכשיו? אתה רואה את הבן שלך, אתה רואה מישהו שדקר אותו, זה לא הראש שלך, הראש שלך עכשיו לראות את הסכין, לא משהו מוזר? מוזר מאוד.

והגמרא אומרת, האם הרציחה דקיימא קיימא, החומרה של לא תרצח נשאר אצלם באותה חומרה כמו שאנחנו רועדים לשמוע כזה דבר. וטהרת סכין הוא דחמירא להו, טהרת סכין הייתה בבית המקדש כל כך זהירות שלא יטמא סכין של קודש, שזה נהיה להם חמור יותר מלא תרצח. תארו לעצמכם לקחו את עשרת הדיברות לא תרצח, וסתם לא תרצח שמזעזע כל נפש, מי בכלל חושב על טהרת הסכין? מבחינת הנורמה. אבל החינוך של לא לטמא כלי שרת נהיה כל כך חמור ביניהם יותר מלא תרצח.

או הפוך, טהרת הסכין טומאת הסכין דקיימא קיימא, לא חמור מאוד, אבל לא תרצח נהיה זול ביניהם. אז כאילו, לא משהו, יום יומי כזה, אז זה לא מזעזע, אבל כתוב פה בגמרא יסוד, תשמעו טוב, מה, לא יכול להיות ששני דברים יהיו באותה חומרה? בגמרא כתוב, **אם אתה מחנך את עצמך להחמיר בדבר מעבר למה שזה, אז המצוות עצמם לא נחשבות אצלך, ויכול להיות אפילו כתוב בעשרת הדיברות וקל אצלך**.

לא עומדות בפני עצמן. אז יכול להיות חומרות בתוך עשרת הדיברות וזה יהיה קל. או הפוך. זאת אומרת אדם צריך לחנך את עצמו לדעת כל דבר מה חומרתו, מה קולתו, ולקיים את זה. אבל לא לקדש את המצווה יותר ממה שהיא.

ניקח את זה למציאות שלנו, לוקחים יישוב ארץ ישראל ומקדשים אותו יותר ממה שהוא. נכנסים לעזה לעשות יישובים. כביכול, הצבא צריך לשמור ולתפוס אותם שלא יתגררו. כל התורה הם מקיימים רק זה מה שנשאר... עכשיו צריך גם בסוריה. כי בסוריה הרי זה גם שייך לארץ ישראל. אז גם שם נקים יישוב ארץ ישראל ככתוב בתורה וכו'. ונתחיל לעשות שם יישובים. אז כאילו מתחבאים ובורחים ונכנסים פנימה ומסתכנים בשביל להקים יישוב שם. מה הפשט בזה? בוא נבדוק את כל המצוות האחרות איך שהם מקיימים, בוא נבדוק את הציצית, את התפילין, את קריאת שמע, את התפילה.

כשאדם מחנך את עצמו, מקדש מצווה יותר ממה שהיא, ממילא העבירות כבר לא אותו דבר אצלו, זה מותר. בשביל להגיע ליישוב ארץ ישראל מותר את זה, ומותר את זה, ומקילים בכל הדברים מסביב. היה פיגוע בשבת, יש פה שר כביכול עם כיפה גדולה, והוא כביכול השר שממונה על המשטרה. והוא נסע בשבת רח"ל, מה פתאום לחלל שבת? אתה תציל מה שיש? למה? כי בראש שלו צריך למסור את הנפש בשביל ישוב ארץ, אז כל התורה מותרת בשבילו, הרי כבר זה אחר, כבר הרגו, מה עכשיו.

צריך להציל את הר הבית ולהראות נוכחות יהודית, אז סבר שצריך להכנס, אבל אסור להכנס! לא, בשביל להציל את הר הבית, אז כבר לקחו רב אחד עם כיפה סרוגה שהחליט שמותר, כי גם אצלו בשביל מצוות ישוב ארץ ישראל מתיר איסור כרת, האי יש ראב"ד, אבל מסתמכים על מי שמתיר.. ונגד פסק הלכה, גם הפוסקים שמביא זה עם אותו מחלל.. שיישוב ארץ ישראל מתיר אצלם דברים חמורים, טומאת מת בקודש הקודשים. **לא עוזרים לקדוש ברוך הוא להביא אותנו לארץ ישראל עם פעולות שהן לא בשפת התורה**.

עכ"פ ישיבה זה שרשרת, תמיד אני חושב, האם הישיבות היום, בא ניקח את ברכת אפרים, זה ישיבה ששייכת לאבותינו הקדושים ואברהם יושב בישיבה, זה התורה זה התמונה, אולי נשנה משהו ח"ו, נכון, תיקנו מסגרת בישיבת וולאז'ין אם הישיבות, וזה המתכונת, אף אחד מראשי הישיבות לא מעז לשנות אפילו משהו, זה קודש קודשים, למה זה קודש קדשים, זה לא אנחנו פתחנו ישיבה, אלא אנחנו ממשיכים ישיבה, את המסר שאנחנו ממשיכים שלשלת הדורות את הישיבה מפעם, לא ישיבות חדשות שנבנו בארץ ישראל, זה מסר שהרב מפוניבז' ייסד, פוניבז' של ליטא, החלק הרוחני, לא החלק הגשמי של הבתים בעיירה, אלא החלק הרוחני.

לסיכום: ה' יעזור בעזרת ה', אנחנו אשרינו מה טוב חלקינו ששם חלקינו יושבי בית המדרש, בית המדרש פירושו של דבר שם אברהם יצחק יעקב משה וכו' עד היום הזה. זה אותו בית מדרש, הבית מדרש זה אותו רש"י הקדוש, אותו ריטב"א אותו רשב"א, אותם ראשונים, ואותם אחרונים שהולכים בדרכם בלי שום סטיה, בלי שום פשרה, לא בגלל כסף, ולא בגלל פוליטיקה, ולא בגלל שום חשבון.

אנחנו לא עוזרים לקדוש ברוך הוא להנחיל את התורה שלו לכל הדורות. איך אנחנו עוזרים לעצמנו? **שאנחנו קשורים בשרשרת עד משה רבנו**. שנזכה להמשיך הלאה כולנו כאחד, וכולכם כל אחד כל דורותיו בלי פשרות. שתהיה התורה מחזרת אחר אכסניה שלה, לא ימוש מפיד ומפי זרע ומפי זרע זרעך, אמר ה' מעתה ועד עולם.

משא בסערת התקופה, נתפרסם בקובץ תורת הישיבה, בין הזמנים אב תשפ"ו:

מעשה דחנניה מישאל ועזריה - עמידה בגזירות וניסיונות

בספר דניאל מובא שנבוכדנצר אמר לרב סריסיו להביא ילדים מבני ישראל ומזרע המלוכה ומן הפרתמים, "ילדים אשר אין בהם כל מאום [מאום] וטובי מראה, ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומבני מדע, ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך וללמדם ספר ולשון כשדים", (דניאל א', ד'), והביאו לו את דניאל חנניה מישאל ועזריה.

ובהמשך ספר דניאל מובא עוד, שנבוכדנצר ציוה לעשות פסל זהב כולו [בשונה מן החלום שרק ראשו היה זהב], וציוה לכל העולם לשלוח נציגים לבקעת דורא שם הציב את הצלם, וכאשר יישמע האות והסימן היו צריכים כולם להשתחוות לצלם [כדי להראות שכולם נכנעים למלכותו, כך סבר להישאר בממלכותו לעולם], והזהיר שמי שלא ישתחוה לצלם יושלך לכבשן האש.

והיו שלושה שלא השתחוו לצלם - חנניה מישאל ועזריה, [על דניאל מובא בחז"ל (ילקוט שמעוני כאן) דלא היה באותה עת בבבל אלא הלך בשליחות נבוכדנצר לארץ ישראל], ובאו והלשינו עליהם לנבוכדנצר שהם לא שמעו בקול גזירתו. והוא ציוה להביאם אליו ואמר להם שאם לא ישתחוו לצלם יושלכו לכבשן האש, ואין שום אלוה שיוכל להצילם מידו (ח"ו), ענו חנניה מישאל ועזריה ואמרו למלך נבוכדנצר אין חוששין אנו להשיב לך על דברך, [פירש"י, לא חוששין אנו על זאת ליטול עצה מה להשיבך, כי המענה מוכן ושגור בפינו], הן האלוקים אשר אנו עובדים אותו יכול להצילנו מן כבשן האש ומידך המלך, וגם אם לא יצילנו ה', יהא ידוע לך המלך כי לאלוהיך אין אנו עובדים ולצלם שהקמת לא נשתחוה.

נבוכדנצר נתמלא חמה על דבריהם ותואר פניו נשתנה, וציוה להסיק את כבשן האש פי שבע מהחום שהיה בו, ולאנשים הגיבורים אשר בחילו ציוה נבוכדנצר לכפות את חנניה מישאל ועזריה להשליכם לכבשן האש. כאשר קשרו אותם, לבשו חנניה מישאל ועזריה את מלבושם המכובד,

ופירש רש"י שלבשו את בגדי מלכותם, ואע"פ שהיו יוצאים לידון לפני נבוכדנצר למיתה לא שינו בגדיהם להשפיל את גדלותם. מכאן למדו חכמים (סנהדרין צ"ב:) שאפי' בשעת הסכנה לא ישנה אדם מן השררה שהוחזק בה, ופירש שם המהרש"א, דהטעם כדי שלא יראה את עצמו מצטער ומתאבל על דין שמים, אלא יקבלו באהבה ובשמחה דרך כבוד, ע"כ. ומרוב חום האש נשרפו האנשים שהשליכו את חנניה מישאל ועזריה מהאש שניתזה עליהם, וחנניה מישאל ועזריה נפלו לכבשן האש כפותין.

ואז קם נבוכדנצר בבהלה ואמר לשריו, הרי השלכנו ג' אנשים כפותים ועתה אני רואה ארבע מותרים ואינם קשורים מתהלכים בתוך האש, ואפילו חבלה קטנה אין בהם, ותוארו של הרביעי דומה למלאך ה'. ואז נבוכדנצר התקרב לכבשן האש ואמר חנניה מישאל ועזריה עבדי ה' צאו ובואו, [ומעצמם לא יצאו מפני כבוד המלכות שנבוכדנצר הכניסם וכיצד יצאו, או בכדי להגדיל את הנס]. וכאשר יצאו חנניה מישאל ועזריה נתקבצו כולם לראות את הנס הגדול, וראו שלא שלט האש בגופם ושער ראשם לא נחרך היה בהם, אז הודה נבוכדנצר על הנס הגדול.

"אתה וכלבא שוין"

והנה בילקוט שמעוני (כאן רמז תתרס) מובא על מה שאמרו בתחילה לנבוכדנצר, "ענו שדרך מישך ועבד נגו (שמות חנניה מישאל ועזריה בלשון כשדים) ואמרין למלכא נבוכדנצר" (דניאל ג' ט"ז), אם מלכא למה נבוכדנצר, ואם נבוכדנצר למה מלכא.

אלא אמרו לו אם למיסים ולגולגולות ולארגוניות אתה גוזר עלינו אתה מלך, ואם לעבודת אלילים 'אתה וכלבא שוין' ואין אתה מלך, מיד נתמלא חמה שנאמר "באדין נבוכדנצר התמלי חמא" (שם י"ט) ע"כ. והיינו שאמרו לו דאמנם אתה מלך ואנו מצווים לשמוע בקולך מדין "דינא דמלכותא דינא", אבל זה רק לדברים שהם בסמכות המלך כמו מס גולגולת וארגוניות וכדו'.

אבל אם תגזור עלינו דבר שהוא נגד דין התורה הק' או לעבור על מצוותיה, לזה אין אתה מלך אלא "אתה וכלבא שוויין", וע"כ נתמלא נבוכדנצר חמה. וצ"ב, מדוע באמת היו צריכים להכעיס את נבוכדנצר ולומר לו שהוא דומה לכלב, ומדוע לא הסתפקו לומר לו רק שאינו יכולים לעבור על ציווי התורה הק'.

ויש לבאר ע"פ מה דאיתא בגמ' ביצה (כ"ה:), ג' עזין הן - ישראל באומות, כלב בחיות, ותרנגול בעופות. ולכאורה צ"ב, הא מידת העזות בחיות מצינו בנמר, וכלשון חז"ל (אבות פ"ה משנה כ') "הוי עז כנמר", ולמה כאן מנו את הכלב שהוא עז שבחיות.

והנראה, דכל בעל חי נתייחד במידה מסויימת לפי כוחותיו האמיתיים, כמו הגבורה לארי - שבאמת הוא גיבור, ולפי כוחו כך החשיבו אותו כגיבור. וכן הצבי - הוא זריז בריצתו, ולכן מנו אותו כקל שבחיות. וכך גם הנמר - שלפי מידת כוחו כך הוא עז, דהיינו שהוא עז מחמת כוחו וגבורתו.

אבל אותם ג' שמנו חז"ל בביצה שם שהן עזין, היינו שהן עזים לא לפי מידת כוחם האמיתי. ולכן מנו את ישראל כעזין שבאומות - כי ישראל הם אומה קטנה וחלשה, ובכ"ז הם האומה העזה מכל האומות, יותר מכפי כוחם האמיתי. וכך התרנגול הוא עוף עז - שאם ויתקוף במקור הקטן שלו, אף דבאמת אין לו כח

וגבורה, אבל הוא לא חושש מאחרים אפילו גדולים ממנו. וכך גם הכלב - הוא עז יותר מכוחו האמיתי, ואפי' כלב קטן יכול לצעוק כנגד אדם גדול ולא יירא ולא יפחד, כיון שיש בו עזות יותר מכפי כחו האמיתי. וזה גם מה שהשיבו חנניה מישאל ועזריה לנבוכדנצר, אם למיסים וארנוניות - מלכא את - שזה באמת הכח האמיתי שלך, וזה יש בידך ואתה רשאי לגזור עלינו. אבל אם לעבוד ע"ז - "אתה וכלבא שוויין" - כמו שהכלב מראה עזות יותר ממה שיש בכוחו באמיתי, כך אתה נבוכדנצר מראה כביכול שיש בך כח וגבורה לגזור עלינו, אבל איננו צריכים לפחד ממך כי אתה כמו אותו כלב נובח שאין בידו לעשות כלום, אבל צועק ועז יותר מכפי כוחו. ולכן הוצרכו חנניה מישאל ועזריה לענות תשובה זו - דהיא התשובה האמיתית להעמיד את נבוכדנצר על טעותו.

ובאמת שחז"ל בילקוט מסיימים שם "נבוכדנצר" נבו' - נבח ככלבא, 'כד' - נפוח ככדא, 'נאצר' - כצורא, מיד נבח ככלבא, ע"כ. חז"ל הק' מראים ששמו של נבוכדנצר עצמו מורה שיש בו כל הדברים הללו, שהוא נובח ככלב, ונפוח ככד - דהיינו אע"פ שהכד ריק ואין בו כלום בכ"ז הוא נפוח, נאצר - שמרעיש כצצר שמחריש אוזניים בקולו אע"פ שאינו אלא שרץ קטן. מיד נתמלא נבוכדנצר חמה, וכעס ונבח ככלבא.

חיים בלי תורה אינם חיים

עומדים אנו בתקופה אשר קמו אנשים ריקים ועוזבי ה' ותורתו, שלא די שאין להם ערך לתורה הק' ולא מייקרים את לומדי התורה ומעריכים אותם, אלא מוסיפים להשפיל ולבזות את התורה ולומדיה בפייהם ובלשונם, וחורשים מזימות כיצד לבטל את עסק התורה הק' מבני הישיבות הק' וכביכול לגייס אותם לצבא. ואמנם איננו מפחדים מהם כלל, דאין בגזרותיהם ממש ואין לסמכותם תוקף כלל, ולא רק בגלל שהם גוזרים נגד התורה וכמו שאמרו חנניה מישאל ועזריה אתה וכלבא שוויין, הכופרים בה' ובתורתו אין להם שום סמכות להורות בשום דבר.

וכנגד הגזירות שלהם צריכים למסור נפש, ולהתחזק ולעמוד בניסיון, כך שגם אם ח"ו יצליחו במזימת גיוס בני הישיבות (ובעז"ה הם לא), לא נרתע ונעדיף ליישב בבית האסורים. ואף שזה דברים פשוטים וברורים, מכל מקום צריך לחדד את הדברים כדי שגם בשעת ניסיון נהיה חזקים ואיתנים עם דעה ברורה וישרה.

והרשעים אינם מבינים את מה שאמר רבי עקיבא לפפוס, כדאיתא בגמ' ברכות (ס"א:), ת"ר פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה, אמר ליה עקיבא אי אתה מתיירא מפני המלכות, אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום.

אמר להם מפני מה אתם בורחים אמרו לו מפני רשות שמביאין עלינו בני"א, אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם, אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פיקח שבחיות לא פיקח אתה אלא טיפש אתה, ומה במקום חיותנו אנו מתייראין במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה "כי היא חייד ואורך ימים" כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה עאכ"ו וכו', עיי"ש.

ולכאורה ייפלא כיצד ר"ע סיכן את עצמו, הרי כבר נגזר שכל מי שיעסוק בתורה ייהרג, וכמבואר שם בהמשך הגמ' שתפסוהו לר"ע וסרקו בשרו במסרקות של ברזל, ואיך עובר לימדו התורה מסר ר"ע את הנפש, הרי זה לא אחד מג' עבירות של ייהרג ואל יעבור. וביותר, שלא גזרו על שמירת

המצות, א"כ היה אפשר לשמור על כל מצוות התורה קלה כבחמורה בלי לעסוק בתורה.

ואף אם סבר ר"ע דאי אפשר להפסיק את עסק התורה, אמאי עשה זאת בגלוי ובפרהסיא להקהיל קהילות ברבים. בן יהודה, דעסק התורה זה לא עוד מצוה מתרי"ג מצות, אלא זה עצם החיים שלנו, בלי תורה אין כלל ערך לחיי יהודי, וכמו שמה שאי אפשר לחיות מחוץ למים זה לא ענין של מסירות נפש אלא זה החיים עצמם.

ולכן היה פשוט לר"ע שצריך להקהיל קהילות ברבים ולעסוק בתורה ברבים, כדי להציל את החיים האמיתיים של עם ישראל, ואי אפשר שרק הוא ילמד במחתרת עם כמה תלמידים, דמה יהיה על חייהם של כל כלל ישראל. לכן הקהיל קהילות ברבים אע"פ שידע שיכולים לתפוס אותו - כי חיים בלי תורה אינם חיים.

עמידה בניסיון - גם כשעומד יחיד

כמו"כ יש לבאר, דאנו יודעים שהתורה הק' מקיימת את העולם כולו, כדכתיב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת", והיא זו שמשפיעה את השפע והקיום לכל העולמות, ולא שייך להעמיד את החיים בלי לימוד התורה.

אבל יש עוד בחינה הנוגעת לפרט, שלימוד התורה מרומם את האדם מעל ענייני העולם, לחיות חיים של קדושה וטהרה ומידות טובות. ובפרט בדורינו שרק התורה שומרת על האדם לבל ייכשל ברשת היצר, וכל ההצלה מן הרחוב הטמא היא רק ע"י שבחור ספון ושמור בישיבה, ומי שאינו בישיבה הרי הוא בסכנה גמורה מן הרחוב הנורא. ובזה בודאי שהתורה מצילה כמו דג במים ואין צריך לדברי רבי עקיבא, ופשיטא שאדם צריך למסור עצמו בעד חייו כדי לא לאבד את כל החיים הרוחניים שלו, ביראת שמים ובקדושה, וכל מי שיבוא ניסיון זה לידו צריך לעמוד איתן בדעה ברורה - שא"א לוותר על החיים בעד כל דבר שבעולם.

ובודאי שאם יבואו לבחור בזמן שהוא נמצא בישיבה, ברור שהוא לא יתפתה אחריהם, אבל הניסיון הוא כאשר יבואו אליו כשהוא שוהה בביתו. ושם לא יהא מי שיחזק אותו ויעמוד לצידו, או שיראה בצער הוריו ובני משפחתו, ועלול להתפתות ח"ו כביכול ללכת למקום כשר וכל מיני פיתויי לשון למיניהם.

וכאשר ישהה בכלא עלולים להכניס לו עוד "אסיר כמוהו", כדי להשפיע עליו שזה כדאי ושווה ללכת לצבא, ואפי' הוא שהוא גם "בחור ישיבה כמוהו" מיישיבה טובה החליט שזה כדאי, וגם לא שווה לסבול לשבת בכלא, וגם סה"כ יהיה כמה שנים בצבא, ובפרט ששיימו אותו כמשגיח כשרות וחצי יום יוכל ללמוד, וגם יסדרו לו עבודה וילמד מקצוע וכדו', כדרכם לצוד בחורים בפייהם.

ואולי בחור עלול לחשוב שיש איזה צדק בדברים, וכדאי לו לעשות את הצעד הזה, אבל כיצד שייך שבחור יעלה בדעתו לנטוש את עץ החיים. ומלבד זאת בחור צריך להתבונן בדברים שנתבארו לעיל, ובדברי חנניה מישאל ועזריה שהגדירו מהו כוחו האמיתי של מלך גדול וחזק כמו נבוכדנצר.

וביותר צריך להתבונן, שהרי חנניה מישאל ועזריה עמדו איתנים בדעתם ולא השתחוו לצלם, אע"פ שידעו שיש גזירה מאת המלך שמי שלא ישתחוה יושלך לכבשן האש. ומה היה הכח שלהם לעמוד בניסיון ולמסור נפשם - בזכות שנשמרו מפת בג המלך, שלא נתגאלו במאכלים של נבוכדנצר.

וגם בזכות שעמדו בהיכל המלך, וכמו שנתבאר בחז"ל שהיו אונסין עצמן מן השחוק ומן השינה ומן השיחה, דהיינו שהיו רציניים מיושבים בדעתם, ולא חיים בקלות דעת אלא לפי השכל. בזמן שלא צריך לדבר, לא מדברים גם אם יש רצון חזק לדבר, וכך למדו לשים גבול לעצמם. וגם כאשר היה איזה דבר המעורר את השחוק, שלטו בעצמם לא לשחוק, וכן מן השינה.

כל המעלות הללו מרוממים את האדם ומחזקים אותו בעת ניסיון, ובחור בישיבה צריך להרגיל את עצמו ולעבוד על זה, להקפיד לישן בשעות שצריך לישון ולדבר בזמן שצריך לדבר, ושאר הזמן - להקדיש לעסק התורה הק'. וע"י זה בחור יהא רציני מיושב בדעתו, ואז גם אם ח"ו יבא לידי ניסיון יוכל לעמוד בו, והי' יעזור שלא נצטרך לכל הדברים הללו, ויפר עצתם ויקלקל מחשבותם.

- נא להעתיק בתפילה לבריאותו האיתנה של רה"י הגאון רבי בצלאל בן שפרה שליט"א לשותפות בהצלת עולם התורה, חייג לקרן עולם התורה: 6881*
- להאזנה לדעת תורה מגד"י בראשם רשכבה"ג מרן רבינו ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, בקו החירום בענייני השעה במספר (ללא פרסומות): 1700-111-306
תיעוד: שוקי לרר.

- כמו"כ מידי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבותינו זצוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com
- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com